

ФИЛОСОФИЯ НА КУЛТУРАТА

(Философия и наука за културата, начала на културите и цивилизациите)

Въпросник за конкурс за докторантура

1. Природа – култура

Човешка природа – човешки култури в културната антропология. Артефактите – „антропогенни функционални и смислови форми“. „Naturwissenschaft – Kulturwissenschaft“. Идеята за „класическото“ (Йохан Винкелман). „Дивачество, варварство и цивилизация“ (Антично-гръцкото отношение към другите, Гордън Чайлд). Континенталната културология – Клод-Леви Строс. „Humanities“ и „Science“. Разтваряне на опозицията „природа – култура“.

2. Културната антропология и научните изследвания на културите

Спекулативно философстване за културата и преднаучно разглеждане. Теории на културата в Европа и зад океана. Емпирична научна антропология (Франц Боас, Лесли Уайт). Културна относителност (Франц Боас) и културна диверсификация (Рут Бенедикт). Човешки универсалии (Доналд Браун). Артефакти (Лесли Уайт) – антропогенност, реално и виртуално. Етнология и теренни изследвания.

3. Културна относителност. Глобално и локално

Лингвистика и антропология. Абсолютизъм и релативизъм. Локално и глобално. Културната относителност („релативизъм“) като изследване на културите на собствена основа (Франц Боас). Лингвистичен релативизъм (Едуард Сапир, Бенджамин Уорф). Философски релативизъм (Уилард Куайн). Виртуална и реална относителност.

4. Праисторическо състояние на популациите на *Хомо сапиенс*

Човешкото начало и видове. *Хомо сапиенс* като вид – еволюция и биологична антропология. Лов и събиращество. Глобална експанзия на *Хомо сапиенс* – Африка – Азия – Европа – Америка. Праисторическо изкуство. „Митохондриалната Ева“ и генетичните маркери. Палеоантропологични открития. Ресурсите и културите (Джаред Даймънд).

5. Произход на цивилизации

Неолитна „революция“ – фермерство, селища и некрополи. Начало и експанзия на фермерството от Близкия изток („Плодородният полумесец“). Двуречието и първите градове в Шумер и Акад. Архитектура, скулптура, писменост, династии, империи (Саргон Велики). Първите писани закони (кодекс на Хамурапи).

6. Египетската цивилизация

Възникване – преддинастически период (култура Накада). Египетската цивилизация в Старото царство. Специфики на египетското светоразбиране (хека, ка, ба, ах). Архитектура и типове гробници. Пластика и живопис. Занаяти. Египетска литература (сказания и животоописания (Синухе) . Записани митове за сътворението (думите в началото). Емпирични и теоретични знания: астрономия и календари, медицина, математика.

7. Китайската цивилизация

Най-ранни (археологически) култури. Митичните владетели по Съма Циен. Следващи династии. Китайска писменост. Достижения на Китай. Специфики на далекоизточната

менталност (Конфуцианство и Даоизъм). Китайски тип експанзия, презокеански експедиции. Японската специфика: култура и антропология.

8. Тракийска цивилизация

Тракийските племена, племенни обединения и държавни образувания. Одриска държава, владетели, „царска идеология“. Остатъци от тракийския език (съвременни изследвания). Култове и божества (Кабири, Дионис (Сабазий, Загрей и тракийски Орфизъм, учение за обезсмъртяване). Връзки с Антична Гърция и Персия. Тракийски храмове и гробници (Казанлъшка, в Свещари, Александровска). Тракийски съкровища: Вълчетрънско, Панагюрско, Рогозенско. Претопяване на траките и следи от културата им.

9. Древна Гърция и елинизация

Крит: Минойската цивилизация. Ахейци и Микенска култура. Гръцки език и писменост. Египет, Финикия, Персия, Тракия – среда за гръцката цивилизация. Архитектура и пластика, драма, философия, наука, политически форми. Усвояване на чужди културни достижения (архитектура, пластика, живопис). Александрийска школа в богословската литература. Митове. Божества, култове, обреди и церемонии („тайнства“, „мистерии“).

10. Александрийското начало на Западните науки

Елинизация след Александър Велики. Александрийска библиотека (Птолемей I). Александрийска наука. Мането, Евклид, астрономия, Гален, Архимед. Елинизация на Египетското наследство. Александрийска школа в богословската литература. Елинизация на тракийската култура и на Изтока.

11. Естествени езици и култури. Езикова относителност

Езиков инстинкт (Стивън Пинкър). Локален език, езикова общност, езикови групи. Философия и лингвистика. Езиково разнообразие и езикова относителност (Сапир, Уорф, съвременни изследвания). Реална и виртуална езикова и културна относителност. Изкуствени езици (знакови системи)

12. Артефактите – реални и виртуални

Артефактите като културни форми в идеализма (обективации на идеи) (Хегел, Дилтай, Шпенглер). Артефактите като символични форми (Касирер; Уайт). Артефактите като антропогенни функционални структури (С. Герджиков).

13. Видове писмености

Идеограми и фонограми. Специфики на китайската идеографична писменост. Акадско-вавилонска клиновидна писменост. Египетската смесена система. Прото-ханаанска писменост (проекция на фонографния аспект на египетската писмена система). Финикийска азбука и гръцка азбука. Латиница и Кирилица. Други азбуки и писмени системи в Америка и Азия.

14. Начала на литературата

Най-стари записани митове. Египетски, вавилонски, индийски и китайски литературни паметници. Гръцкият епос и проблемът за Омир (*Илиада* и *Одисея*). Първи записи и публикуване при Пизистрат (VI в. пр. Хр.). Библията като литература (създаване на Стария и Новия завет). Антична литература и митология. Литература и философия (Сократ и Платон). Произход и характер на драмата (трагедия и комедия – Аристотел).

Основна литература:

Ричли Крейпо. *Културна антропология*. София: Лик, 2000 (откъс в: *Философия на науката*. Антология (съст. К. Янакиев, С. Герджиков). София: УИ, 548 – 563).

Франц Боас. *Антропологията и модерният живот* (1928). В: *Философия на науката*. Антология (съст. К. Янакиев, С. Герджиков). София: УИ, 533 – 540) (Франц Боас. *Franz Boas. Anthropology and Modern Life*. "Nortton & Co.". New York, 1928)

Лесли Уайт. *Науката за културата* (1934). София: Наука и изкуство, 1988.

Benjamin Whorf. *Language, Thought, and Reality* (Selected writings). "MIT". Cambridge, 1956.

Ruth Benedict (1934). *Patterns of Culture*. Routledge & Kegan Paul Ltd., 1934

Клод Леви-Строс. *Структурална антропология* (II). София: ИК „Хр. Ботев“, 1995

А. Р. Радклиф-Браун. *Структура и функция в примитивното общество*. София, „Лик“, 1997.

Идеи в Културологията. Т. 1. (Д. Гинев, И. Стефанов – съставители). София: УИ „Св. Кл. Охридски

Идеи в Културологията. Т. 2. (Д. Гинев, И. Стефанов – съставители). София: УИ „Св. Кл. Охридски“, 1993

A Companion to Linguistic Anthropology. Ed. by Alessandro Duranti Blackwell Publishing, 2004

Димитри Гинев. *Ното Culturalis. Идеи в културологията* - том 3. София: УИ „Св. Кл. Охридски“, 1998

Джаред Даймънд. *Пушки, вируси и стомана*. (Защо хората от различните континенти имат различна история и съдба) Jared Diamond, 2005, 2003, 1997. София: „Изток-Запад“, 2006

Джаред Даймънд. *Колапсът* (Човешките общества между успеха и провала). София: Изток-Запад, 2007

Сергей Герджиков. *Философия на относителността*. УИ „Св. Кл. Охридски“, 2008

Сергей Герджиков. „Културна относителност и кроскултурен опит“. *Годишник на Софийски Университет, Книга–Философия*, 2005.

Сергей Герджиков. „За формата на японския ум“. *Съвременник*, 2004, бр. 3, 419–450.

Сергей Герджиков. *Дълбокото време*. София: УИ, 2021

Литература по теми

1. Йохан Хьойзинха. *Ното Ludens* (Изследване на игровия елемент на културата). София: „Наука и изкуство“, 1982

Йохан Винкелман. *История на изкуството на древността*. София: „Захарий Стоянов”, 2006

Ричли Крейпо. *Културна антропология*. София: Лик, 2000 (откъс в: *Философия на науката*. Антология (съст. К. Янакиев, С. Герджиков). София: УИ, 548 – 563).

Франц Боас. *Антропологията и модерният живот* (1928). В: *Философия на науката*. Антология (съст. К. Янакиев, С. Герджиков). София: УИ, 533 – 540).

Лесли Уайт. *Науката за културата* (1934). София: Наука и изкуство, 1988.

Хайнрих Рикерт. „Живот и култура”. *Идеи в културологията*, т. 1., с. 53 – 72

Вилхелм Дилтай. „Съвременната култура и философията”. *Идеи в културологията*, т. 1., с. 73 – 93.

Ернст Касирер. „Човекът и културата”. *Идеи в културологията*, т. 1., с. 120 – 141.

2. Ричли Крейпо. *Културна антропология*. София: Лик, 2000.

Франц Боас. *Антропологията и модерният живот* (1928). В: *Философия на науката*. Антология (съст. К. Янакиев, С. Герджиков). София: УИ, 533 – 540).

Клод Леви-Строс. *Структурална антропология*. II. София: „Христо Ботев”, 1995

Малиновский, Б. „Функциональный анализ”. Malinowski. „The Functional Theory”. *A scientific Theory of Culture and Other Essays*. Chapel Hill, 1944. P. 147-176

Джеймс Фрейзър. *Златната клонка*. София: „Отечествен фронт”, 1984.

3. Франц Боас. *Антропологията и модерният живот* (1928). В: *Философия на науката*. Антология (съст. К. Янакиев, С. Герджиков). София: УИ, 533 – 540).

Сергей Герджиков. *Философия на относителността*. София: УИ, 2008.

Ruth Benedict (1934). *Patterns of Culture*. Routledge & Kegan Paul Ltd.

4. Дезмънд Морис. *Голата маймуна*. (Изследването на един зоолог върху човека). Сиела, 2012

Джаред Даймънд. *Пушки, вируси и стомана*. (Защо хората от различните континенти имат различна история и съдба) Jared Diamond, 2005, 2003, 1997. София: „Изток-Запад”, 2006.

Съвременни изследвания върху популациите на човешките видове и глобално разпространение в мрежата

5. Фернан Бродел. *Грамматика на цивилизациите*. София: Изток-Запад, 2014.

Gordon Childe. *Man Makes Himself*. London: Wats, 1936

Джаред Даймънд. *Пушки, вируси и стомана*. (Защо хората от различните континенти имат различна история и съдба) Jared Diamond, 2005, 2003, 1997. София: „Изток-Запад”, 2006

Сергей Герджиков. Фернан Бродел и историческото обяснение. В: *Дълбокото време*. София: УИ, 2021.

6. Джеймс Брестед. *История на Древен Египет*. Том I. София: „Мария Арабаджиева“, 2008.

Сергей Игнатов. *Египет на фараоните*. София, „Изток – Запад“, 2004

Теодор Леков. *Скритото знание. Свещените книги на Древен Египет*. София, 2004: Изток-Запад.

Сергей Герджиков. „Египетската следа в Западната култура“. *Съвременник*, 2010, 2, 351–382.

7. Конфуций. *Лунюй* (Беседи и поучения). София: „Мириам“, 2002

Джуандзъ. (Прев. Е. Стойчева, С. Герджиков). София: „Екстрем“, 2008

Сундзъ. *Изкуството на войната*. София: „ИК Фама“, 2003.

Hadjime Nakamura. *Ways of Thinking of Eastern Peoples* (India-China-Tibet-Japan). The University of Hawaii, Honolulu, 1964. (Хаджиме Накамура. *Начини на мислене на източните народи* (частичен превод: Китай, Япония). Списание *Съвременник*, 2014, 3

Франсоа Жулиен. *Трактат за ефикасността* (Стратегии на успеха в Европа и Китай). С.: Изток – Запад, 2004

8. *Извори за историята на Тракия и траките*. София: Институт за балканистика с Център по тракология

Александър Фол. *Тракийската култура: казано и премълчано*. София: „Борина“, 1995

Румяна Георгиева, Т. Спиридонов, М. Рехо. *Етнология на траките*. София: „УИ „Св. Кл. Охридски“, 1999

Георги Китов. *Долината на тракийските царе*. София: „Славена“, 2005

Георги Китов. *Панагюрското съкровище*. София: „Славена“, 2006

Георги Китов. *Александровската гробница*. София: „Славена“, 2009

Сергей Герджиков. „За тракийската традиционна култура в собствена координатна система“. *Дълбокото време*. София: 2021, 230 – 276.

Сергей Герджиков. „Танците на траките – антропология и археология“. *Дълбокото време*. София: 2021, 277 – 354.

9. Хезиод. *Дела и дни*.

Омир. *Илиада, Одисея*

Херодот. *История*. (Прев. П. Димитров). София: НБУ, 2010

Франсоа Шаму. *Гръцката цивилизация* (през архаичната и класическата епоха). София: „Български художник“, 1979

Charles Freeman. *Egypt, Grece and Rome* (Civilisations of the Ancient Mediterranean). “Oxford University Press”. Oxford, 1996

10. *The Library of Alexandria* (Centre of Learning in the Ancient World). Ed. By Roy MacLeod. “IB Tauris”, 2004

What Happened to the Ancient Library of Alexandria? (The Manuscript World. Vol. 1). Edited by Mostafa El-Abbadi and Omnia Mounir Fathallah. “Brill”. Leiden, Boston, 2008

Nancy H. Demand. *The Mediterranean Context of Early Greek History*. “A John Willey & Sons”, Chichester: 2011

John Hobson. *The Eastern Origins of Western Civilisation*. “Cambridge Univ. Press”. Cambridge, 2004

Talk about "Barbarians" in Antiquity. Michael Nylan. *Philosophy East and West*. Volume 62, Number 4, October 2012

11. Стивън Пинкър. *Езиковият инстинкт* (Как умът създава езика). “Изток-Запад”, 2007

Едуард Сепир. Edward Sapir. *Language* (An Introduction To the Study of Speech). “Harcourt, Brace”. New York, 1921.

Benjamin Whorf. *Language, Thought, and Reality* (Selected writings). “MIT”. Cambridge, 1956.

Сергей Герджиков. „Философия на езика“. (За относителността на културата и езика). *Съвременник*, бр. 3, 2006, 438–472

Сергей Герджиков. *Философия на относителността*. София, УИ, 2008.

12. Сергей Герджиков. *Философия на относителността*. УИ „Св. Кл. Охридски“, 2008

Сергей Герджиков. „Артефактите – реални и виртуални“. *Дълбокото време*. София: 2021, с. 90 – 133.

14. Literature of Egypt (Wikipedia and other sources).

Папирусът не расте на скала. (Литература от Древен Египет). (Превод: Сергей Игнатов). София: „Народна култура“, 1987.

Книга на мъртвите на древните египтяни. (Превод на Йордан Ватев). София: „Наука и изкуство“, 1982.

Джордж Харт. *Египетски митове*. В. Търново: „Абагар“, 1995.

Аристотел. *За поетическото изкуство*. Наука и изкуство, 1975 (има и по-нови издания)

(Кандидатите се насърчават да намерят и други литературни източници)

Съставил: Проф. Сергей Герджиков, дфн

Дата: 1.12.2022